

פרוטוקול מס' 6 / ג
מישיבת ועדת הכלכלה, ביום ג', ג' בכסלו תשי"ח
(26.11.57) בסעה 11.15

נכחו: היו"ר ב. אבניאל
 י. אלטווגי
 י. אלון
 ב. אזניה
 ט. אולמרט
 ש. בז'רנו
 י. כמיס
 י. ניצני
 ש. פרלסטיין
 ט. קסיס
 י. ש. רוזנברג
 ט. שורט
 ג. סוקן

מוזמנים: שר המסחר והתעשייה פ. ספיר
 טר גליקסן - מנהל משרד מסחר ותעשייה
 א. הירשברג
 טר גלאס

סדר היום: (א) חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים, תשי"ח-1957
 (ב) סקירת שר המסחר והתעשייה על המצב הכלכלי ובעיות המטק

- - -

(א) חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים, תשי"ח - 1957

היו"ר ב. אבניאל: כסעברנו על הניסוח הסופי של החוק מצאנו כמה דברים שנכנסו בטעות, שלא בהתאם לפרוטוקול ובסופם שהונח לפניכם תקנו זאת.

(מודיע לחברי הועדה על תיקונים שהוכנסו, בעמ' 10, עמ' 16, ומעיף 14 (א) בעמ' 6).

יש תיקון נוסף שלא היה בפנינו, ואני מבין לאישור הועדה, לבקשת היועצים המשפטיים. בהגדרה בעמ' 2 בזכר יצואן, ובאמר שבכל החוק לא מדובר על כך ולכן אין צורך בזה. אם הועדה לא תתנגד, נמחוק זאת.

מוכר: לקבל את התיקון המוצע, בהגדרות.

(ב) סקירת שר המסחר והתעשייה על המצב הכלכלי ובעיות המטק

היו"ר ב. אבניאל: מקדם בברכה את שר המסחר והתעשייה, המנהל הכללי של המשרד ועוזרו.

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר: בתוך הסקירה תהיינה כבר תשובות על שאלות שנשארו תלויות ועומדות - בעינו אסראי, רבית וכדומה.

אנו נמצאים בסוף החודש ה-11 של השנה הקלנדרית, ואנסה לתת את העובדות על האורות והצללים; סה היה ב-1957 ולפי תוניה אלה - סה המצב במסק כיום. אתחיל מהדבר הרגיש ביותר שסמו אינדכט המחירים, הקסור עם בעיית הסכר. הדיבורים שסדי פעם אבי קורא בעתונות, כאילו אנו עוסקים באינדכט כבתוך שלנו, אין להם שחר, אנו עוסקים בבעיה אחת של המחירים, טעוד אגע בה. אפשר לראות באינדכט כל הזמן תנודות שהן בקו של עליה אטית, או לא אטית, פרט לירקות ועופות - שם העליה היא בזיבזגים חריפים, וזה מחייב אותנו לעטוק במ

אם כי האינדקס כיום גבוה ג-18 נקודות, הרי הוא ייגמר בערך ב-14-13 נקודות לעומת 11 נקודות אשתקד. 2-3 נקודות הפרט הן תוצאה של נקודה אחת שהכניסו אנטיחים ומילוניים, מחירי הביצים וירקות בלי סובסידיות עונתיות. במסקנו, הקטור כל כך בנותוניו וגורמים רבים אטור לנכא בראשית השנה מה יהיה בסופה, על סך תופעה זו או אחרת, ומי שעושה זאת - אח"כ מתברר שלא היה לו יסוד רב לעשות כן והתוצאות הסופיות הן אחרות. אני אומר זאת כי בראשית השנה, גם בענין האינדקס היו נאומים בכנסת ומאמרים בעתונות, שניסו לנכא מספר שונים. אני חושב שלו היתה תוספת-יוקר באוקטובר, נוסף למה ששולם ביולי, התוצאות במסך היו טרחיקות-לכת וטכות גם את אלה שעמדו על הגג ואמרו: הנה נראה! אבל כאמור, אני מציע שלא נעטרק בנבואות, כי בסיכומים בסוף השנה.

אמצעי התשלום: הגידול בטנה זו, במסך 10 חדשים הוא רק ב-55 מיליון ל"י, לעומת 72 מיליון ל"י ב-10 החדשים הראשונים של 1956. בטנה שעברה גדלו אמצעי התשלום לא במעט ע"י התשלום שנעשו על חשבון מבצע סיני. נתון אחר, שבדאי יש לו השפעה על המסך, שער הדולר. אני מקבל מבנק ישראל את הסקירות בנדון. במסך 10 חדשים אלה השער הלא-רשמי, או השער השחור של הדולר היה גם כן ביציבות יחסית - אולי גם ביציבות אבסולוטית. הפער בין השער הרשמי ללא-רשמי במסך 4 השנים האחרונות - כמעט ללא תנודות גדולות - הוא בין 500 ל-600 פרוטה; ובין חשבונות חסומים ורשומים הפער הוא בערך 200-180 פרוטה, עד 300 פר", כפי שזה היה במסך כל השנים.

נתון אחר שיט לו בודאי השפעה גדולה על המסך, זה ענין תקציב מטבע חוץ. הגרעון שלנו במוצרי תצרוכת (לא כולל שירותים, ונכסי השקעה, אבל כולל חומר-גלם לייצור לתצרוכת וליצוא) הגיע ב-1949 ל-152,9 מיליון דולר וב-1956 הוא עומד על אותו סכום - על 153 מיליון דולר.

בינתיים קרו שלטה דברים, חיוביים ושליליים כאחד: האוכלוסייה באותה תקופה גדלה מ-758,000 ל-1,872,000 נפש; המחירים בעולם עלו בערך ב-20%, ורמת החיים בארץ היא בתהליך מתסלם של עליה, ואיט בודאי אינו חולק שרמת החיים ב-56 היתה יותר גבוהה מאשר בשנים 51-1950. השנה יגדל בטקצת גרעון זה של נכסי תצרוכת (קנייה מינוס יצוא), ויש לי סיכומים של 10 חדשים של שנת 1957.

יבוא דברי תצרוכת יגדל השנה בטשהו, והגרעון נטו יהיה בודאי יותר גדול ב-15-10 מיליון דולר לעומת השנה שעברה, וזאת כתוצאה משלטה דברים - שלטה שאין חילוקי דעות לגביהם, וגורם נוסף (א) הגדלת סלאי הדלק: ב-1 בנובמבר 1956 היו לנו מחסנים, מפני שבעצם החל טראשית 1955 עמלנו כדי לאגור מחסנים יותר גדולים. אבל מחסן הדלק שהיה, היה הרבה יותר קטן ממה שיט לנו ב-1.11.57. כל מחסני הדלק שלנו עכשיו סלאים על גדותיהם; הציבור מכיל קצת דלק, וכן הטנקים באילת, הטנקים באסדוד. אני חושב שקנינו דלק בעד כמה מיליוני דולרים יותר, להגדלת המחסנים.

ב) מחיר הדלק: במחצית השנה הראשונה עלה מחיר הדלק הרבה יותר. הגענו לתשלום של 40 דולר בעד סזוט שעלה לנו טקודם בטמוצע 18 דולר. הדלק עלה השנה יותר ב-8-7 מיליון דולר מאשר בשנה שעברה. אני מקווה שזה היה תהליך חולף, כי עכשיו המחירים חזרו להיות פחות או יותר נורמאליים. אגב, עד היום הגיעו כבר 23 טנקדים של דלק. הציבור עולה 18 מיליון דולר, עד אסדוד, ותלוי לאיזו תקופה מחסנים את האמורטיזציה. אם נמשיך לקבל דלק מאותם מקורות שאנו מקבלים כיום, המחיר אינו הרבה יותר גבוה מאשר מקודם.

ג) עליה של 6,5% באוכלוסייה; ד) גם בטנה זו רמת החיים הממוצעת גדלה בודאי ב-4-3%.

לטרות כל אלה איננו מגדילים את הגרעון הרגיל של 150-160 מיליון דולר. אבל יש בזה גורם כדאי, גם לגבי השנים שעברו שאפשר בכל זאת לומר, כי לא הצלחנו במסך 10 השנים להקטין את הגרעון של 150 מיליון דולר - ואין אלה 150 המיליונים היחידים. צריך להוסיף לזה גם 90-100 מיליון דולר בממוצע שאנו מוציאים לנכסי השקעה, וכן את השירותים. בטנה שעברה זה הביא אותנו לגרעון כולל של 358 מיליון דולר, כולל הוצאות גדולות לבטחון, והשנה הוא בודאי יקטן. הגרעון

הכולל של המדינה בסנים אלו הוא כדלקמן: 283 מיליון דולר ב-1950, 306 מיליון דולר ב-1952, 262 מיליון דולר ב-1953, 282 מיליון דולר ב-1955.

כל הדברים שאמרתם הם תוצאה מדבר אחד -

מן הייצור הגדל באופן טמטיד, אבל הוא לא גדל עד כדי כך (או שהסתמנו בו עד כדי כך) שנוכל להקטין את הסכום האבסולוטי. הייצור הרביק את הגדלת האוכלוסיה, את המחירים ואת הגדלת רמת החיים, אבל לא הרביק את הסכום הדרוש בסביל הקטנת הגרעון.

היצוא הגלוי של השנה הוא בערך 130-132

מיליון דולר, לעומת 106 מיליון דולר בשנה שעברה; והיצוא הגלוי והסמוי יחד הוא למעלה מ-200 מיליון לעומת 160 מיליון דולר אשתקד. הגדלנו את היצוא על-ידי מאמצים על-אנושיים, ובזה כלולה גם הפרטיה סמקבלים בסביל הערך הסוסף.

אבל אין זה רק ענין של פרטיה. אנחנו רוצים לפתח לנו שווקים באפריקה המערבית, ומאמינים כי בפעולה ענפה ורבה ובקצת סיכון נוכל לפתח לנו שוק זה - לא רק בגאנה אלא כל אפריקה המערבית, - בערך של 30-40 מיליון דולר. אבל זה קשה עם הקטת מחסנים, עם משלוח סחורות בקונסיגנציה, מתן אשראי וכל מיני נתונים אחרים. אנו מנסים להאריך את יד היצוא שלנו לארצות נוספות ולשווקים נוספים ועטלים על תחזית היצוא לשנה הבאה. אם הגדלנו את היצוא הגלוי והסמוי (שבזה חלק אינו הגדלה טבעית, פרי ההדר) - נשארו עוד 18 מיליון דולר. אנו בכל זאת מאמינים שתהליך גידול היצוא, שנמשך כבר שנתיים, יימשך (כי ב-1955 היתה סטגנציה והיה אותו סכום כמו ב-1954). אם לדבר על היצוא הגלוי, אנו חושבים בשנה הבאה להגיע ל-160 מיליון דולר, וליצוא סמוי של 85 מיליון דולר, וביחד - לסכום של רבע מיליארד דולר.

בענין זה אנו מנסים להשקיף עוד שנה אחת

קדימה, ופה התמונה קצת יותר אפורה. אין לקוות הרבה להגדלת היצוא הלאה מזאת בפוטנציאל של המסק הקיים. יכול להיות שבפוטנציאל המסק הקיים אפשר עוד להגדיל את היצוא ב-1959, שוב בסכום דומה לזה שיתווסף ב-1958 (יצוא גלוי וסמוי, עם האגיות הנוספות, ואולי קצת יותר תיירות). לאחר מכן, בלי הגדלה גדולה של המסק, זה עומד מצלי בסימן שאלה. אשר ל-100 מילף דונם פרדס שיש לנו עוד, עד שהם לא יתנו את הפרי פרופוזיציונאלית כמו שנותרים 130 מילף הדונם - יש לחכות עוד 7 שנים. שנית, אינני מניח שב-15 מיליון תיבות פרי נוספות נקבל, בנתונים הקיימים, בערך הכסף הקיים, סכום כפול. לא אמרתם שזה לנצח לא יגדל בכלל, אלא מן המסק הקיים שטפיקים מסנו כבר עכשיו תוצרת - אם הנתונים יהיו כמו ב-1956/7, אולי יהיה עוד גידול נוסף ב-1958, אבל אחרי זה צריכה לבוא הרחבת המסק והגדלתו.

הייצור התעשייתי גדל השנה ב-15-18% (יש

כבר סיכומים של 9 חדשים). סימן ההיכר הראשון, הוא חסמל לתעשיה. צריכת החסמל השנה כמעט שלא גדלה בהשקיה, וקטן השימוש בו למאור ולשירותים. השימוש בחסמל לייצור התעשייתי גדל ב-13-14%, ומספק של פועלי תעשיה ל-9 חדשים נראה שהמספר גדל ב-15-18%. אני חושב שמספר הפועלים בתעשיה גדל השנה ב-6000 ואולי ב-7000, נטו. ברנטו הוא גדל קצת יותר, כי התעשיה הצבאית בחדשים מסוייטים היתה בשיא תעסוקת הפועלים, ושחררה אח"כ כ-1000-1200 פועלים עונתיים. אין לי ספק כי יש גידול בכל ענפי התעשיה.

גם הייצור החקלאי גדל, לדעתי ב-10-15%

בשנת 1957. אשר לרווחים ומחירים, אני חושב שלתעשיה אין להתאונן כי הרווחים שלה היו יותר קטנים מאשר אשתקד. מגזימים גם אלה המסחרים את התמונה של רווח התעשיה, ומגזימים בלי ספק אלה שכתארים תמונה ורודה מאד. האמת היא באמצע, והתעשיה בכללותה, במסוואע טרוויחה, כדי אמרטיזציה וכדי רווחים. אין להגיד בדרך כלל שהיתה לתעשיה שנה רעה, אם כי אני מכיר מפעלים שאינם טרוויחים כדי אמרטיזציה ובנדאי לא כדי רווח; אני מכיר מפעלים שפעלים שנסצאים בסצב קשה מאד, ובגלל סיבות שונות עלולים למש... אבל זה אינו מציינ את התעשיה בכללותה, שהגיעה השנה לייצור תעשייתי ברנטו במחירים שוטפים למיליארד ו-... מיליון ל"י ב-1956, וב-1957 תגיע למיליארד ו-450 מיליון ל"י ברנטו. רובה עבד בתנאים פחות או יותר נורמליים.

היעול בייצור גדל מדי שנה בטוה ב-3-6%, וזאת כתוצאה מכמה גורמים: א) אין לי ספק שבבתי-חרושת רבים, כל פועל, כיחידה, מפיק יותר תוצרת; ב) ע"י החלפת מכונות; ג) אומרים מוסחים שונים שבמכונות מודרניות אוטומאטיות, שעבודת האדם או סוחר צריכים לפעול בהם פחות, היעול הוא גדול יותר מאשר במכונות שאדם צריך להפעיל את שכלו. זה חשוב מאד לגבי האלמנטים שלנו, כשאנו צריכים להכניס לעבודה אנשים שמיטיהם לא ראו מכונה. גם זאת אפשר למדוד לפי היקף התוצרת שגדל, ולפי מספר הפועלים, שאינו פרופורציונאלי לתפוקה הגדלה.

עשינו כל מה שביכולתנו - ואני מתפלל שנוכל לעשות זאת גם בשנים הבאות - כדי שלא יהיה עיכוב באספקת חטרי גלם. אנו סבורים שאספקת חטרי גלם ברציפות היא גם כן גורם משקי מייצל. ב-53 או ב-54 עבדו בתיח"ר על פי תור, לגבי חטל, ואין לי ספק שזו היתה שנה ארוכה למסק. הוא הדין לגבי חומר-גלם, כשצריך להפסיק בכל פעם את העבודה. תקציב מטבע חוץ ברוטו, יהיה השנה בודאי 510 מיליון דולר (מזה כסף עצמי רק 40%, ויתר 300 המיליונים לא קל לגלגל, ויש אקוטולציה בגלגול זה), אבל זה היה נתון חיובי במסק, שגם ב-1957 יכולנו עוד לעמוד במה שעשינו ב-55/6 ביחס לאספקת חומר-גלם, שהיתה בדרך כלל בזמן.

אתן דוגמה. יש בארץ מחסור חריף בנייר. ביהח"ר הראה לי שהוא מייצר עכשיו יותר נייר מאשר אשתקד, אבל הגידול בתצרוכת הוא בערך ב-40-50 אחוזים לעומת השנה שעברה. כל העתונים מודיעים כי הם מתכוונים להוציא עתון של 6 עמודים בכל יום, ואני מתכוונן לקרוא להם ולומר שאין זה בכוחנו. זה מצריך דולרים נוספים, ואיני יודע אם נוכל לעמוד בזאת. אבל לא רק השימוש בנייר לעתון גדל, אלא לכל הצרכים. נעשה הכל כדי שנוכל לעמוד באספקת כל חטרי-הגלם שאנו צריכים לקנות בשביל התעשייה גם ב-1958. אני מתפלל לזה, אם כי אינני בטוח.

ש. פרלשטיין: לכמה חדשים צריך להיות מלאי של חטרי-גלם לתעשייה בארץ?

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר: לדעתי, לששה חדשים, וצריך שתמיד יהיה מלאי ל-6 חדשים. יש בכך משום גורם מרגיע בטוה. זה חשוב גם טבחינת המחירים וטבחינת רצפת העבודה. כשיש מלאי של חטרי-גלם אתה אינך עצבני בקניות. הנה קנינו עכשיו טוכר ל-12 חודש טברזיל, ב-98 דולר לעומת 160 דולר שכבר שלמנו (בלי העלאת הנחיר לצרכן), אבל אינני בטוח אם נוכל להמשיך לקיים זאת ב-1958.

עשינו ואנו עושים המכסימום בקשר עם אספקת הון חוזר. אתם מדי פעם שומעים את נגיד הבנק ואחרים. כל ההליכה שלנו היא בין טפות גשם. אילו ענינו לכל הדרישות של הון חוזר, התהליך האינפלציוני היה גובר ואולי היה פחות ערך להון החוזר מאשר בזמן שנותנים פחות, אבל אינני יכול להגיד שמישהו היה צריך להקטין את הייצור בגלל חוסר בהון חוזר. על כל פנים גם בשנה זו, בתקציב שלנו היה סכום של 4 מיליון ל"י בשביל הון חוזר ובשביל הון חוזר לצרכי יצוא (קרוב ל-5 מיליון עם קרן התעסוקה, וכ-8 מיליון עם מטעמי הבנקים). וזאת כתוספת למכוסים שעמדו מקודם למטרות אלו. הסכום הכולל של הון חוזר שהממשלה העמידה - עד כמה שזכרוני אינו מטעני - הוא סביב 40 מיליון ל"י (עם הדולרים), ובנק ישראל מוכיח שהם מסיגים בכל שנה את הגידול. הבעיה החריפה של הון חוזר קיימת, משום שחלק מהמפעלים אין לו הון להשקעה, ומשתמש בחלק מן ההון החוזר למטרות השקעה.

נשאלתי לגבי גובה הרבית. לדעתי החוק היה גורם משקיט ברבית השחורה. על כל פנים הרבית השחורה לא עלתה, ואולי גם ירדה במקצת.

ש. בן-רנו: אבל הרבית הרשמית עלתה.

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר: מפעלי התעשייה הם בתהליך אטי, אבל מתמיד של הרחבה - לא רק במספר הפועלים,

אלא המפעלים כשלעצמם. אנו מטפלים בכ-520 בקשות להלוואות להרחבת מפעלים ולמפעלים נוספים. אני יודע שבין בקשות אלו יש ודאי 15-20% שההרחבה בהם או שבעשתה כבר או שזו קונסולידציה; אבל לגבי יתר הבקשות, אין ספק שהמדובר בהרחבות טמס, ואנו משתדלים לבחון את הדברים, ולזה קוראים לפעמים בשם ביורוקרטיה, והפרוצדורה אורכת כמה חדשים. גם אין לנו הכסף, כי מה שהכנסת העמידה לרשותנו השנה הוא סכום של 35 מיליון ל"י, כולל הון חוזר וכולל הון חוזר לייצור. כדי לענות לכולם דרוש לנו סכום של 100 מיליון ל"י, אבל לא בי סכום זה יש עדיפויות גם בשטחים אחרים.

אנו מנסים לשרטט שרטוט ראשוני של תכנית תעשייתית ל-4-5 השנים הקרובות, שיש בה חלק הקטור לתצרוכת הסקוטית. הייתי אומר שהפחנו רוח חיים, רוח של תקווה; עודדנו הקמת מפעלים ויש רצון כזה. עוררנו נרדמים גם בתעשייה הקיימת. אינני יכול להגיד כמה ומה יצא מזה, אבל בדור לי שיצא משהו. בתוך העניין הזה שלחנו מסלחת של רצון טוב לארצות-הברית, שתפקידה - מבלי לרצות איזה דבר קונקרטי, למסור את דבר התעשייה בישראל לתעשיינים שם. אני מציע שהועדה תיפגש עם חברי המסלחת כשיחזרו ארצה.

אנו מנסים לכוון את התעשייה הזאת, ומדי פעם מפרסמים מה שאנחנו עושים באיזורי הפיתוח. בראשית ינואר נפרסם חובתה ובה תמצאו פרטים על מה שעשינו באיזורי הפיתוח במפעלים קטנים, בינוניים וקטנטנים - שאינני סולזל בהם כלל וכלל. הוקמו השנה מפעלים קטנים ובינוניים באיזורי הפיתוח השונים, וכבר נותנים תוצרת, ובתוך ה-15-18% של הרחבת הייצור התעשייתי יש בודאי גם תוצרת ממקורות אלה.

דומני שיותר להגיד, עם כל הזהירות, שיש שינוי לטובה בהשקעות חוץ - ואינני מדבר לא על רוגוזין ולא על ביהח"ר לנייר אלא על השקעות קטנות ובינוניות. בדרך כלל יש התענינות, והיא נובעת כתוך שתי סיבות. הייתי בדרום-אפריקה וראיתי באיזה להט היהודים מדברים על ישראל וכמה הם קשורים בכל נימי נפשם ובכל מאודם לדבר. אבל לא רק זאת, יש כמה וכמה ארצות שהיהודים רועדים לעתידם. אני יודע מאנשים שבאו עכשיו מדרום-אפריקה, ששם באופן מחודש קיים פחד כזה. במידה שאפשר גם במשהו לעשות "ביזנס" - זו תערובת של הכל ביחד. אבל אין ספק שתופעות אלו יותר חזקות משהיו מקודם.

אם אני צריך לסכם את שנת 1957, הייתי אומר במשפט אחד: האורות המשיכו להבהב; הצללים נשארו צללים. הדאגה והחרדה לעתיד אינם צריכים לקטון בלבנו. הבעיה המרכזית במסק נשארת בעיית 300 מיליון הדולרים שאיננו מרוויחים אותם. זו עובדה שנשארת במקומה, וכמעט הפכה לעמוד שאי אפשר להזיזו. ו-300 מיליון דולר אלה, בחלקם אנו מנסים ומנסים אותם מטלש הכנסות שהן מקריות וחולפות, ומאפשר לראות את קצן. אני מדבר על 185 מיליון דולר, שמהם 60-70 מיליון שילומים; זה יסתיים בפועל תוך שש שנים; שנית, 60 מיליון דולר פיצויים אישיים, ו-50 או 45 מיליון דולר העזרה האסריקנית, אשר קטנה והולכת משנה לשנה ותנאיה נעשים יותר ויותר מסובכים. עובדה זו, שאנו חייבים במהרה להשיג תחליף ל-185 מיליון דולר אלה - עובדה זו לא ניתנת לטשטוש על-ידי העובדות המעודדות, שהגרעון במוצרי תצרוכת ב-1956 עומד באותו סכום כפי שהיה ב-1949.

60 מיליון דולר אלה של הפיצויים האישיים, שהם כאילו נס בשבילנו, יש להם תוצאות חמורות במסק, ולולא היו, ייתכן שבכמה תופעות היינו במצב אחר. כל חוקי הכלכלה חלים עליהם, כמו על כסף אחר, וה"מלטיפלי" של הכסף שנכנס בכסף קל - 60 מיליון דולר אלה עוזרים לנו, אבל במסק זה מוסיף בקע, מוסיף סדק.

אינני רוצה להסתחרר על ידי הצד הפורמאלי הזה, שהורידו את העניין מסדר היום - עניין הסכם הביצים והירקות. מצלנו זה חלק מפרוגרמה. אני רוצה לראות את 1958 לא רק בתחזית היצוא והייצור. אני חייב לראות את הדברים הסימפטיים והלא-סימפטיים, שהם קיימים. לא מספיק שיש לי דעה זו או אחרת, ואני חייב לראות את עניין האינדקס כנתון במסק גם ב-1958. כתוצאה מכך שאנחנו רואים את נקודות החולשה על יד האינדקס - לא ברהיטים ולא בהלבשה ולא בהנעלה, אלא בדברים שגורמים לזיגזגים - כתוצאה מכך עשינו את ההסכם בעניין הביצים.

לו עסקתי היום לפני אותו הסכם, הייתי עושה אותו בטובה הכרה. סגנון ההסכם היה, שיהיו ביצים. ההסכם עמד כבר במבחן בסוף אוגוסט-ספטמבר היבוא יחד עם ההסכם הביא לנו בענין זה את מה שירד במחיר.

עוד יותר פראי הוא ענין הירקות. הסכם הירקות הרבה יותר מסובך, ואנו סבורים שע"י כך לא יהיו זיגזגים במחיר הירקות כל זמן שקיימת העובדה, שלירקות יש תשעים טסקלות עצבניים, אם לא יותר להביא לחורבן לאסון - אפשר לעשות זאת רק ע"י סובסידיות. אבל אנו רוצים בכל-זאת לעשות זאת ע"י פחות סובסידיות, וע"י שיהיו כמות פחות או יותר יציבות. חשבנו שאנו צריכים להגיע להסכם ירקות ודבר זה עם המועצה לשוק ירקות, שבה מיוצגים כל הגורמים - כל החקלאים, כל זרמי החקלאות וכל צבעי הקשת בחקלאות ובסווק. לעיני לא היה ענין יצוא לנשל טישהו - או לפי הסגנון שמתהלך סביב לזה. כשהקימונו את המועצה לשוק ירקות הם הסבירו לנו שלא צריך להפניס את טושג ההצטרף ישכנע על מדוכה זו יחד עם שר החקלאות, ובמידה שיכולנו להשתחרר מההצטרף השארנו את הענין פתוח במועצה.

כשהוסבר לנו בקטר להסכם הביצים, שנחוצה העובדה של הצטרף, הכנסנו זאת. כשהתחלנו לספל בבעיית הסכם הירקות נאמר לנו בתחילה שצריך הצטרף. אמרו אלה: היתכן? ישבנו על המדוכה יחד עם הירקנים הפרטיים. נסינו להשתחרר מהענין הזה, וכשעמדנו בפני הכרעה: או הסכם ירקות שיתרום ליציבות יחסית באינדקס, או בלי הסכם ובלי הסכם - אזי אני מבכר הסכם עם הצטרף חלקית על פני תוהו ובוהו לשנה נוספת בלי הסכם, אני מעדיף תנועות יותר שקטות. איננו אוסרים הצטרף לנצח, כי אפשר להחליף בכל חצי שנה את הסווק. בלי הצטרף תכנון, ובלי תכנון אין צורך בהסכם ולא יכול להיות הסכם. יהיה רצון הכאי-העקום בהסכם, שקיים טיילא. אבל אני נגד הסכם אם נשאר רק הרצון העקום ואם לא יהיה תכנון.

הסכם הירקות אינו בא לפגוע בטישהו, ולא בשכיל לנשל את טישהו, אלא - עם כל העול והסיכון שהממשלה לוקחת על עצמה, הוא בא לבטות (ואני זהיר מאד בענין התחזית) לעשות את הכל להחזיק את המסק באותה יציבות יחסית שהחזקנו אותו ב-1956/57, אשר ספתח לה הוא ענין האינדקס.

היו"ר ב. אבניאל:

שמענו סקירה טובה מאד מפי שר המסחר והוא וניתן אפשרות לחברים לשאול עתה שאלות. היו תבוא בישיבה נוספת. חלק גדול מהדברים שמענו הוא טוב, אבל נדמה שהשר לא היטיב לענות שלא הביא בפנינו את הבעיות הקשות של המסק. מבקש לדעת גם מה הבעיות המיוחדות שבהן המסק מתלבט.

אני מאד מעוניין לדעת מהו ענין הטלת טכס חומר-גלם תעשייתי וכיצד הגענו ל"חכמה" זו, שבסופו של דבר מוכרחת לייקר את המצרף ולהעלות את האינדקס.

אינני מתנגד לתכנון בירקות וליעילות של כדי שהסובסידיה לא תרד לכיסים של משווקים - אם פרטיים ואם שיתופיים גם אינני שולל את הגישה הנכונה שלך, להביא לידי יציבות יחסית לירקות. אבל אינני משוכנע לגמרי שיש הכרח בהצטרף כדי להגיע לדבר שהשר טנה. עצם התכנית, היא טובה וברוכה.

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר:

מצטער צער רב אם אתה, או מישהו סתם הועדה קיבל את הרושם כי בדברי ששמענו או הסתרתי במשהו, או לא הבלטתי את הלבטים, הבעיות והצרות. אני בטוח כסכנה החמורה ביותר את ענין 300 מיליון הדולר שבגרעון, וזה מקשה בתוכו את כל הצרות שלנו. אמרתי שיש עובדות אלו ואלו, אבל לא נספיק ע"י העובדות להקטין את ערך הצרות והתלאות הכלכליות. מצטער צער רב אם קבלתם רושם, שרציתי להביא בפניכם תמונה שתביא ל"שיטת בני ספיר" את הסקירה שנתבקשתי למסור בנושא זה, מסרתי כפי שהיא, על הטוב והרע.

ש. בז'רנו:

שמעתי את שר המסחר ואת שר הירקות, במקום אחר, ושמוע את סקירת השר היום, ועלי לציין שהניגוד באטמוספירה של הסקירה - לא בעובדות - הוא בולט. ואני שואל את שר הירקות, מי צודק, מי קרוב יותר לכציאות? אמנם הזכרת גם את 300 מיליון הדולר של הגרעון, אבל אמרת כל כך הרבה דברים טובים ביחס לדברים המדאגים.

העובדות הן נכונות, אבל העם כולו צריך לדעת
כיום שלפנינו בעיות קשות הסדאיגות אותנו ואשר דורשות הבנת הציבור
בשביל לפתור אותן, ושיש לנו תפקיד קצת יותר קשה משהיה בעבר. אני
חושב ששנת 1958 תדרוש מהציבור קרבנות מסוימים שלא היה רגיל להביאם.

אם אנו מביטים על מצב הרזרבה במטבע חוץ
ועל ההתפתחות במקורות ההכנסה שמהם אנו מקבלים את כיסוי הגרעון, יש
סיכונים לדאגה. הרי אנו זקוקים לעזרת הציבור כדי להתגבר על המספר.
יכול להיות שהמספר שעלול לבוא בחדשים הקרובים יהיה לטובה ויעזור
אותנו טן התרדמה שהתרגלנו לחיות בה בשנים האחרונות, כי הרי לפנינו
עוד שנים קשות מאד. הרי לפנינו בעיות קשות שדורשות גישה הרבה יותר
קשה והרבה יותר רצינית לבעיות הכלכליות. בעשר השנים האחרונות קבלנו
למעלה משלושה מיליארד דולר עזרה. (שר המסחר והתעשייה: אתה טועה).
בעשר השנים הבאות אין סיכויים גדולים שנקבל אותו הסכום.

שר המסחר והתעשייה: אינני יודע עם מי אתה מתווכח, אבל לא איכפת לי.

ש. בז'רנו: אני מתווכח רק עם הרוח שבה מסרת את הסקירה.

שר המסחר והתעשייה: כל הגרעון המקובץ במשך 9 השנים שעברו - שלא
את כולו כסינו ע"י עזרה - הוא 2 מיליארד
ו-700 מיליון דולר (כולל מחצית הוצאות מלחמת השחרור). אל תשכח
שמלחמת השחרור עלתה לנו 500 מיליון דולר.

ש. פרלשטיין: אני טוען שאתה לא מסרת איך אתה חושב להתגבר
על העניין הזה.

ש. בז'רנו: בצדק ציינת שהפרטיה ליצוא היתה אחד הגורמים
העיקריים בהגברת היצוא. לדעתי נעשית שגיאה
בשקודמים לה "פרטיה של 850 פרוטה לדולר", כי למעשה איננה בגובה זה.
העובדה שהיצואן צריך לסכור גם את הערך הטוחלף גורמת לכך שהוא מקבל
במטבע 600-650 פרוטה. (שר המסחר והתעשייה: נכון, אני מסכים איתך).
כך שלמעשה, כלפי עצמנו לא צריך לכנות את הפרטיה בשם זה.

השר דיבר בעיקר על התעשייה, וגם פה - ברוח
של אופטימיות מסויימת. במידה שאני נפגש עם התעשייה, אני מצטער להגיד
שאניני יכול להגיד שגם אני רואה את האופטימיות, את ההתפתחות לטובה
במצב-הרוח ששורר בתעשייה. קשה לי למנות את הסיבות, כי אני מסכים עם
השר שיש התפתחות בתעשייה, וגם אני חושב ששנת 1957 לא היתה שנה רעה
בדרך כלל לתעשייה. יכול להיות אפילו שיש קצת יותר תזוזה בהשקעות,
ממה שהיה ב-1956. אניני מתווכח כל כך עם העובדות כמו עם חוסר מצב-
הרוח. לו היה מצב-רוח, ההתפתחות היתה יכולה להיות הרבה יותר טובה.
(שר המסחר והתעשייה: בהחלט). וייתכן שיש דברים שאריך לתקני בשביל
להשפיע על מצב-הרוח.

יש לי רושם שהשר יכול לעשות לא מעט בשביל
לשפר את מצב-הרוח הקיים בתעשייה. כדוגמה אציין את ענין האמורטיזציה.
זה אחד הדברים הכואבים בתעשייה, והחלטתם מזמן לתקן זאת.

שר המסחר והתעשייה: כבר מי שנים חוק לכנסת, וכל אחד יודע שהוא
יכול להכניס זאת כבר בחשבון שלו. אני מייפה
את כוחך להגיד שבימים אלה יניחו את החוק על שולחן הכנסת.

ש. בז'רנו: דברים כאלה יכולים לעזור הרבה לאותה הרוח
שאנחנו כל כך טעוניינים בה.

ירקות: - אינני יודע הרבה על ירקות, אבל
מבחינת היצרן שמשמש בהם. אינני יודע משום מה, אבל את התעשייה בטועצה
מייצגת גבעת-ברנה בלבד.

שר המסחר והתעשייה: אם תעשיינו הירקות יכתבו לי מכתב, אדאג
להוסיף נציג שלהם לטועצה.

ש. בז'רנו: בתור צרכני ירקות לתעשייה, בסיונונו השנה עם
הטועצה לירקות הוא מסיפורי אלף לילה ולילה.

זה דבר שלא יאומן. זהו סין גולם שיצרו אותו. (שר הטסחר והתעשייה: זה היה בלי הצטרף) (ש. שורש: בלי הצטרף ובלי ירקות). התעשייה חתמה על חוזים של גידול עגבניות ליצוא ונתנה זן ומפרעות שקבלה מן המטטלה, על כמות של 25 אלף טון. למעשה היא קבלה מעגבניות אלו טאות טובות בלבד (אמנם במטטיסטיקה מופיעים 2000-3000 טון), אבל מזה למעשה אחר גדול מאד הוא לא עגבניות ליצוא אלא רק לקבלת הסובסידיה. יתר העגבניות האלה הלכו לשוק, מפני שבאותו זמן שהיינו אריכים לקבלן נתנה פתאום המטטלה סובסידיה של 520 ל"י לטונה יעבניות סוג א', בזמן שהסחר שהתעשייה היתה צריכה לשלם היה 120 ל"י לטונה, וצחקו לנו. (שר הטסחר והתעשייה: אתה יודע בדיוק מדוע עשינו זאת). אני מספר כל זאת, מפני שיש לנו ספיקות אם אנו עושים זאת בדרך הנכונה.

אחר כך, העונה הרי מתקרבת לסופה ויש כמובן עצומות של עגבניות, ויודעים שעוד מעט יתחילו גשמים, ורוצים בכל זאת לתת לתעשייה; אזי הבחורים שסנהלים את הטועצה אוסרים על הירקן להביא עגבניות לשוק בשביל התעשייה, כדי להאדיר אותן בשדה, ושהתעשייה תוכל לקבל עגבניות אלו כעגבניות ליצוא. כולם צוחקים ויודעים שזה אבסורד וזריקת עגבניות לסיון. העובדה היא, שהתעשיין לא קבל את העגבניות והסובסידית מסשיכות להיות גדולות, ואי-אפשר להזיז את הדבר. תנובה, טנא, עמיר - גונבים עגבניות שלהם וסולחים אותן לתעשייה, בשם זר, מפני שהטועצה החליטה שאסור לשלוח. עד כדי כך הגענו!

זו סין טועצה שאיש אינו שולט בה. כי שולט, אלה כמה בחורים מזכירים שטעמו את טעם השלטון והאפשרות לתת הוראות. השפעה ניכרת במדיניות של הטועצה - ברצון להכריח את המטטלה לתת סובסידיה גדולה. באים לסו"ט ומתחילים ללחוץ, ומיד באה הוראה לשוק והמטטלה בנתת שוב סובסידיה. זה, נדמה לי, הגולם שיצרנו.

שר הטסחר והתעשייה פ. ספיר: בשביל הסיפור שלך אני צריך הסכם ירקות. אזמן ישיבה של מזכירות הטועצה - שיא בה גם טישהו מהטשוקים הפרטיים - בנוכחותך, כדי לעשות קונפרונטציה. לי מספיק שמחצית מטה שאמרת הוא נכון, ובשביל זה אני רוצה שתהיינה יותר עגבניות.

ש. בז'רנו: שנה כזאת עוד לא היתה לנו בעבר - שנקבל כל כך מעט עגבניות; וזו היתה שנה טבורכת טבחינת היבול.

אינדקס: אני מטיל ספק אם אנחנו צודקים בשטירה קפדנית כזאת על האינדקס. בלבי כל הזמן נשארת השאלה, אם אותם בחורים שעושים את החשבון, כמה מיליונים עולה כל נקודה כזאת לאוצר ולמסק - אם הם אינם עושים למעשה שרות דרב למסק ע"י החשבון הזה. מה שעולה למסק השטירה על הסדר והשיבוש שחל - איש אינו יכול לעשות חשבון על כך. אם אני רואה את שנות 1952/53 שבהן היתה קפיצה תלולה בסדר, ויחד עם זאת את מספרי היבוא באותן שנים ואת מצב האספקה לציבור - אני חושב ש-1951 היתה שנה של מחסור חמור מאד, ושנה של קרוב ל-400 מיליון דולר יבוא. ב-1953 היתה רוויה באספקה והיו 280 מיליון דולר יבוא - המיליונים שאי-פעם הגענו אליו.

שר הטסחר והתעשייה פ. ספיר: ב-1951 היה היבוא כולו 380 מיליון דולר, וב-1953 היה 280 מיליון דולר. תוסיף את ההפרש של הטקעות, וההפרש היה 60 מיליון דולר.

ש. בז'רנו: אזי אני יכול להוסיף לך את נתוני גידול האוכלוסייה. אם אני טשוה את המצב בשנים ההן, שבהן הסדר קפץ הרבה מאד - ושנות 2-3-1951 הן השנים הטובות היחידות שהיו לנו בתקופה קצרה זו - שוב אני אומר, שאינני משוכנע שאנו עושים שרות טוב בזה שאנחנו חוסכים למסק ולאוצר מה שאנחנו חוסכים, עם טביעת עליית האינדקס. בי מה פירוש טביעה זו? - פירושה למכור יותר סחורות (וגם איננו מייצרים אותם, מביאים מחו"ל). ז.א. יבוא יותר גדול ומכירה יותר בזול. חודש-חודש אנו מגדילים את הפער בין רמת המחירים בארץ לבין רמת המחירים בחו"ל, ונעשה יותר ויותר כדאי לקנות סחורות בחו"ל, והיבוא גדל בעוד האינדקס נשטר. אינני יודע אם כדאי אז לשטור על האינדקס. אני אומר זאת כחומר למחשבה.

הישיבה נועלה בשעה 13.20